

Priča One kacige

Ona kaciga | Foto: Igor Jelinić

Igor Jelinić

Speleo Osmica, Karlovac

Svaki komad speleološke opreme ima svoju priču. Svako uže, svaki karabiner, kombinezon, kaciga... Duboke jame, istraživanja, putovanja, egzotični dijelovi svijeta, posvuda je bilo naše opreme, koja je potihom dijelila s nama priče o našim najvećim avanturama. Ali, Ona kaciga...! Malo se njenih kolegica u svijetu može pohvaliti takvom životnom pričom. Možda većim ili značajnijim pothvatima, većim brojem akcija, dužim životom, to da, ali kaciga spada u osobnu opremu pa je njena priča uglavnom vezana uz jednu glavu. Ponekad, doduše, kaciga promijeni vlasnika, ponekad čuči u kakvom oružarstvu i stoji na raspolaganju većem broju ljudi, ali, Ona kaciga je stvarno zaslužila da se o njevoj karijeri napiše pokoji redak. Jer, mnoge druge kacige su obišle svijeta, ali se

nijedna nije družila s toliko ljudi. I ne, nije greška što je Ona kaciga napisano velikim slovom. Tako smo je zvali. U početku možda Acotova kaciga, po prvom vlasniku, a prema karlovačkoj gramatici, rijetko Gocova po drugom vlasniku, a još rjeđe ili nikada Cassin kaciga po proizvođaču. Uglavnom bi bilo jasno kada bismo rekli „ona kaciga“ da se radi baš o njoj.

Mnogo je godina prošlo otkad One kacige više nema. Određen broj karlovačkih speleologa je pamti, ali ona već dugo pripada prošlosti i možda bi se tek sporadično, tu i tamo, dogodilo da bude spomenuta. No, nakon moje nedavne objave na fejsbuku o detaljima iz povijesti istraživanja jame Munižabe, uz koju sam, među ostalima, priložio fotografiju Nevena Bočića iz poodavne 1989.

godine, priča je pokrenuta. Zgodnu sliku s mlađahnim Pićem lajkali su mnogi, a on sam ju je upotrijebio za novu naslovnu fotografiju svog facebook profila. Nakon jedne opaske o šeretskoj nakrivljenosti kacige, u par sam rečenica spomenuo njenu povijesnu ulogu. Tek mi je tada kliknula ideja da bih kopajući po starim fotografijama i dijapozitivima mogao upotpuniti njenu priču.

Nisam ni slutio da ću u kratko vrijeme postati opsjednut potrebom da je ispričam. Pronađena količina materijala vezanog za temu stimulirala me na daljnje korake. Želio sam se dočepati što većeg broja fotografija sa što više različitih špiljarskih glava pa sam pokrenuo pravu istragu. Osim toga, kopalo me pitanje da li je moguće ući u trag Onoj kacigi

Slika 1 | Dubravko Butala i Aleksandar Resanović pri usponu na Mt Blanc | Foto: Drago Tropčić

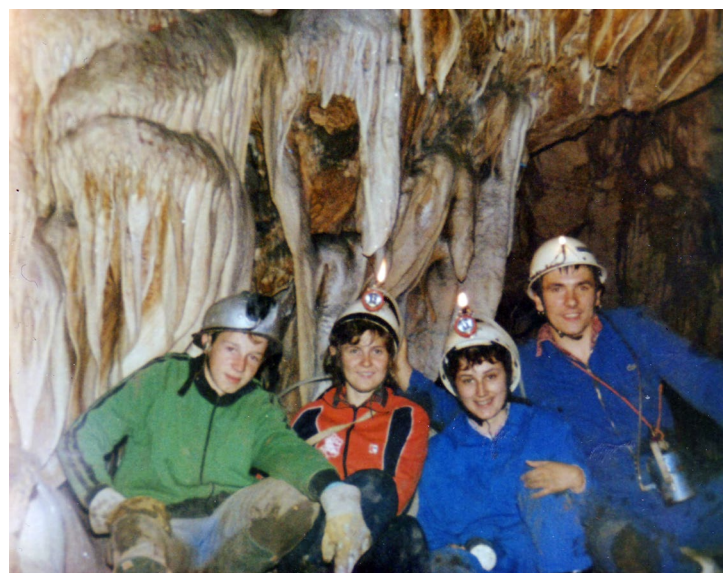
Slika 2 | Aleksandar Resanović na Kleku 1982.

Slika 3 | Aleksandar Resanović i Branko Meničanin – Pjer na Prenju u ljeti 1982.

Slika 5 | Igor Jelinić i Alenka Lavrinc u Jami pod Kolosekom u proljeće 1984. | Foto: Marijan Pavlović

Slika 6 | Neven Bočić, Ksenija Vranić, Alenka Lavrinc i Igor Jelinić u Jopićevoj špilji | Foto: Željko Hrnjak

dvadeset i dvije godine nakon njezine zadnje akcije. Morao sam potražiti pomoć s raznih strana.

Moj stari *friend* Aleksandar Resanović se 1980. zapalio za planinarstvo i alpinizam. U nekoliko je godina prošao zanimljiv put. Onu kacigu je kupio u Courmayeouru, neposredno prije uspona na Mt. Blanc. Na slici 1 je pri usponu s poznatim planinarom i možda najpoznatijim karlovačkim GSS-ovcem Dubravkom Butalom – Banom. Sjećam se kako se Aco oduševljen idejom Rainholda Messnera „by fear means“ o usponu na Everest bez kisika, odbijao mazati kremama za zaštitu od sunca

u visokim Alpama, što je rezultiralo teškim opekotinama lica. Po povratku kući, nije se, jadan, mogao nasmijati da mu ne prokrvari iz kakve brazde na licu. A ja sam se u njegovom društvu, gle čuda, baš tada uspijevao prisjetiti najboljih viceva. Kao da sam ga time kažnjavao za mladenačku nesmotrenost. Nije da sam ja tada bio pametniji, ali sam, kao što je mnogima svojstveno, bio spreman ukazivati na grešku nakon što je počinjena. Iskreno, da sam i ja bio u Alpama s njima, ne bih Acotu* (* lokalna gramatika protiv koje se nisam u stanju boriti, ne zgražajte se kad se ponovi) bilo teško i mene napuniti na uspon *by fear means*.

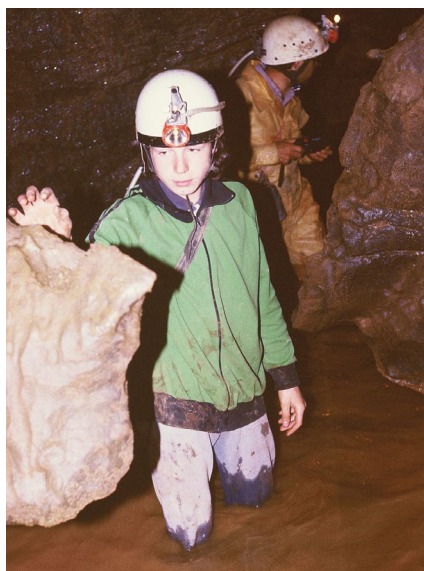
Slike 2 i 3 su od ljeta 1982. s Kleka i Prenja gdje je Aco u društvu Onu kacige i Branka Meničanina – Pjera, poznatog glumca ZKM-a i još poznatijeg sinkronizatora crtića, koji je tada bio planinarski vrlo aktivan. Aco i Pjer su tada na Prenju ispenjali prvenstveni smjer i nazvali ga „Regrutni“ jer su nekoliko tjedana kasnije otišli na služenje vojnog roka. Kako sam tek dva dana prije Acotovog* odlaska saznao da je odlučio s pedeset sedam godina na grbači otići u pečalbu u Njemačku, uz spremanje gaća i čarapa morao je za mene tražiti fotke na kojima nosi Onu kacigu. Puf, u zadnji čas!

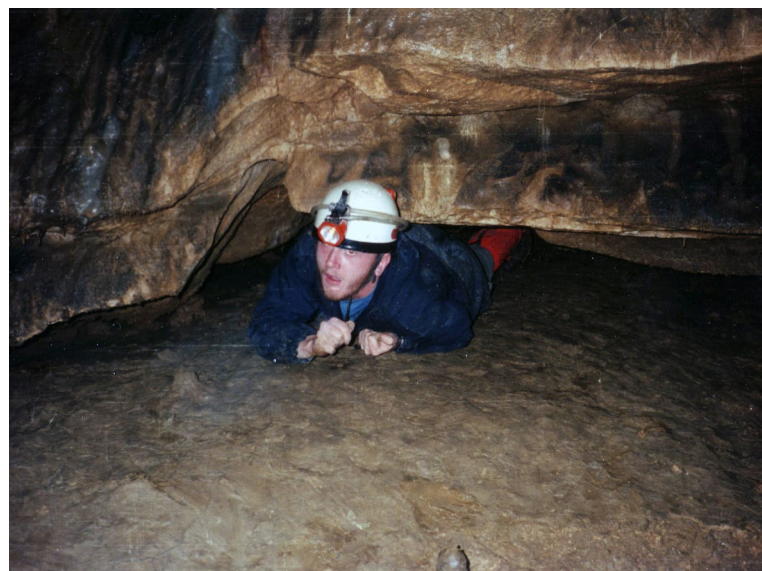
Slika 4 | Goran Petanjek, Alenka Iavrinc i Igor Jelinić u Jami pod Kolosekom | Foto: Marijan Pavlović

Slika 7 | Hrvoje Korais na ekspediciji u Španjolskoj 1986. godine | Foto: Robert Erhardt

Slika 8 | Neven Bočić i Marijan Pavlović u Jami u kamenolomu Mrzlo polje 1987. | Foto: Igor Jelinić

Slika 9 | Albin Dičko u Jopićevoj špilji | Foto: Igor Jelinić

Penjući se na Kleku, u smjeru HPD, Aco je 1983. godine doživio vrlo neugodan pad. Usprkos spektakularnom letu zadobio je, srećom, samo lakše ozljede, no njegov je penjački entuzijazam splasnulo. I dalje je planinario, ali se odrekao aktivnog penjanja i odlučio nama špiljarima ustupiti kacicu. Na slikama 4 i 5 Marijana Pavlovića - Marijančeka smo Goran Petanjek, Alenka Iavrinc i ja u Jami pod Kolosekom, u Kestenku nedaleko Siče. Od ekipe sa slike danas sam, na žalost, jedino ja živ. Spustili smo se samo prvi skok i do nas je dopiralo dnevno svjetlo. Alenka na glavi ima Onu kacicu, ali bez rasvjete. Goc Petanjek, zapaljiv kakav je već bio,

pri prvim je susretima sa speleologijom odlučio nabaviti najvažniji dio opreme. Kupio je Petzlovu rasvjetnu instalaciju i od Acota * vrlo povoljno otkupio kacicu. Time je postao njezin vlasnik i službeno ostao do njenih zadnjih dana.

Mi smo se u to vrijeme bavili i amaterskom kazališnom družinom, i Alenka i Goc i ja, a i ranije spomenuti Pjer. Pjera je to doživotno profesionalno usmjerilo, a Goc, zapaljiv kakav je već bio, odmah je kupio profesionalni kazališni šminkerski set, zanemario speleologiju i ostavio meni na korištenje Onu kacicu. Tako je, kao rezervna kacija, počela služiti

mnogima koji su se narednih godina u našem svijetu speleologije pojavljivali. Neki jednom i nikada više, kao Ksenija Vranić, kasnije Hrnjak, djevojka mog tadašnjeg kolege Željka Hrnjaka (slika 6), neki malo češće, a nekima je to postao dio životne priče.

Prvu rasvjetu s upaljačem u Karlovcu je nabavio Hrvoje Korais – Rele, jedan od ključnih ljudi u karlovačkoj speleologiji osamdesetih godina. No, njegova rasvjeta nije bila dvostruka, nije imala opcije i acetilenske (karabitne) i baterijske rasvjete, pa je 1986. godine na treću hrvatsku speleološku ekspediciju „Picos de

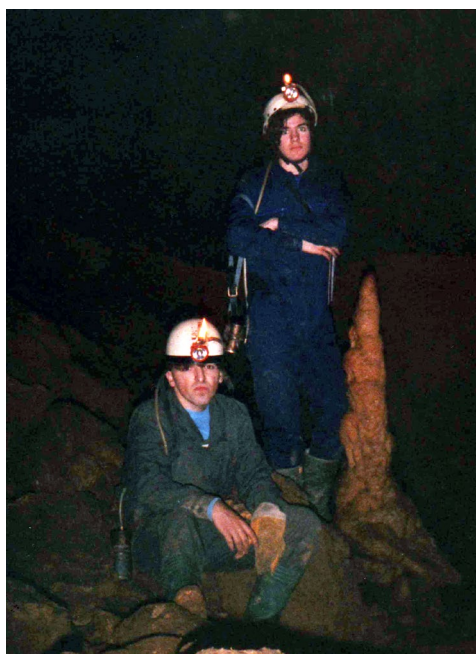
Slika 10 | Izlet u Jopičevu špilju 1988. | Foto: Igor Jelinić

Slika 11 | Jadranko Ostojić – Makina i Igor Jelinić u Klementini 1, 1988. | Foto: Vlado Božić

Slika 14 | Goran Jakšić i Savo Adžibaba u Jopičevoj špilji u studenom 1989. | Foto: Hrvoje Cvitanović

Slika 15 | Goran Jakšić i Savo Adžibaba u Špilji u kamenolomu Tounj u siječnju 1990. | Foto: Hrvoje Cvitanović

Slika 16 | Neven Bočić i Savo Adžibaba u Jopičevoj špilji u studenom 1989. | Foto: Hrvoje Cvitanović

Europa '86" u Španjolsku ponio Onu kacigu (slika 7).

Na mojim slikama iz 1987. godine su Neven Bočić i Marijan Pavlović u Jami u kamenolomu Mrzlo polje kraj Karlovca. Tom sam prilikom uronio u uzvodni sifon i shvatio da je preozbiljan za moje iskustvo, opremu i sposobnosti (slika 8). Na slikama iz Jopičeve špilje (slike 9 i 10) iz 1988. Onu kacigu na glavi ima Albin Dičko koji se pojavio u špilji tada i nikad više, ali je prije toga bio još u proljeće 1981. u Vražića pećini kraj Barilovića. Taj detalj pamtim jer je to i meni bio prvi susret sa speleologijom.

Iako sam imao svoju kacigu s dvostrukom rasvjetom još od proljeća 1984., povremeno sam iz razloga kojih se više ne sjećam, Onu kacigu koristio i ja. Na slici 11 Vlade Božića – Bolteka smo Jadranko Ostojić – Makina i ja u Klementini 1, ljepotici srednjeg Velebita na dubini od oko 240 metara, u srpnju 1988. godine.

Pić je ponovno koristio Onu kacigu u istraživanjima Munižabe sredinom 1989. što je vidljivo na slikama 12 i 13. S njim je i Branko Jalžić – Bančo, neuništivi. Sliku na kojoj je Pić sam, uslikao sam na mjestu koje smo tada smatrali dnom jame, na dubini

nešto većoj od četristo metara.

Desetak dana kasnije, napustio sam Hrvatsku na period od četiri i po godine. Ona kaciga je ostala Piću na brizi. A Pić si je dao truda regrutirajući nekolicinu svojih frendova iz kvarta. Koliko je bio uvjerljiv, da li je imao dobar nos ili samo puno sreće, ne znam, ali neki od njih se speleologije nisu više nikada uspjeli riješiti. Hrvoje Cvitanović – Cvite, ne samo da je često fotografirao već je, srećom, za razliku od većine, svoju arhivu pažljivo pohranjivao i u ovoj potrazi postao moj najvažniji suradnik. On, odnosno njegove fotografije s

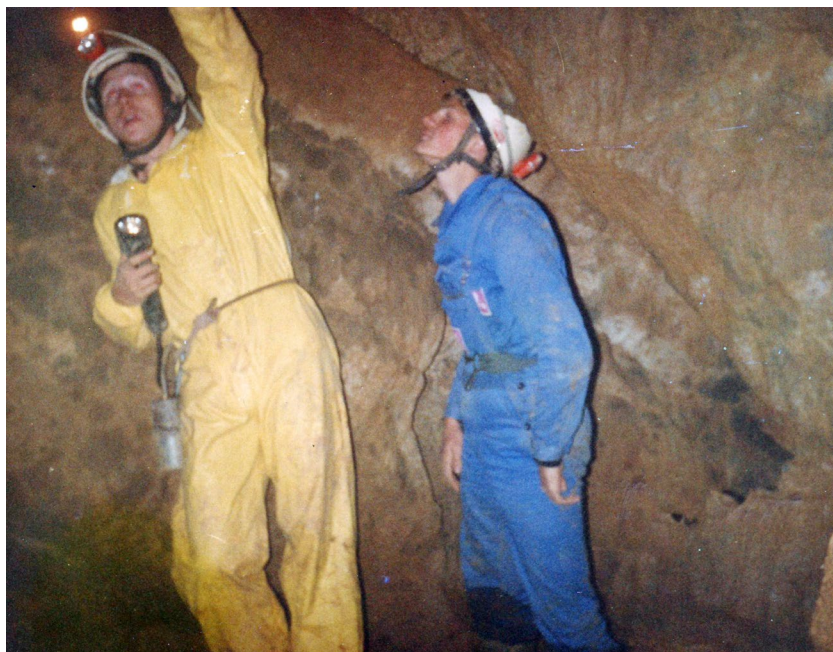
Slika 12 | Branko Jalžić i Neven Bočić na istraživanju Munižabe u lipnju 1989. | Foto: Igor Jelinić

Slika 13 | Neven Bočić na dnu Munižabe | Foto: Igor Jelinić

Slika 17 | Goran Jakšić u Gvozdenici u travnju 1990. | Foto: Hrvoje Cvitanović

Slika 18 | Neven Bočić i Darko Rogić u Jami u kamenolomu Mrzlo polje u kolovožu 1990. | Foto: Hrvoje Cvitanović

bilješkama na poledini, pokrili su ne samo rupu u mojim sjećanjima nego i period u kojem je Ona kacija bila prava posvuduša.

Savo Adžibaba, koji se u ovoj priči već pojavio na slici iz Jopićeve (slika 10), tamo gdje grupa špiljara promatra šišmiše (ili možda, ovisno o točki gledišta, šišmiši promatraju grupu špiljara) s Onom je kacigom uslikan u istoj špilji 30. studenog 1989. (slika 14), ali i točno dva mjeseca kasnije 30. siječnja 1990. u Špilji u kamenolomu Tounj, gdje je u društvu Gorana Jakšića, jednog od vrbovanih mladića iz kvarta (slika 15). Ako kažem da je

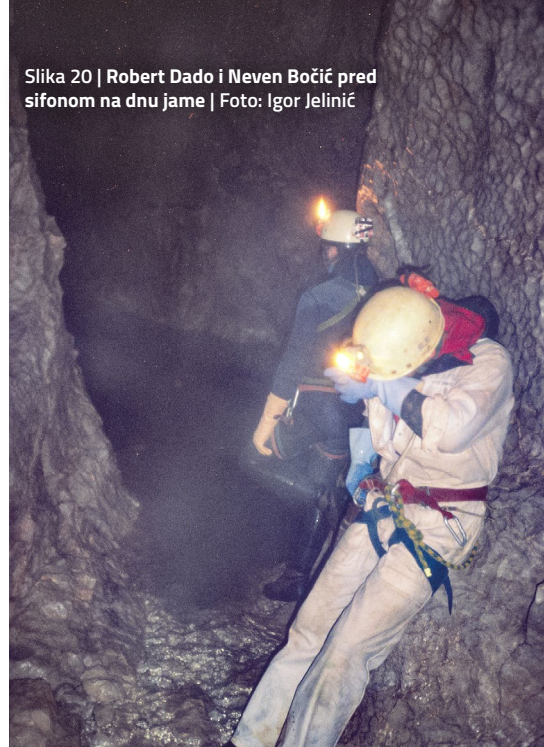
na slici 16 Savo u Pičevom društvu, možda ćete misliti da se potonji prečesto spominje, no, to je samo pokazatelj da je već tada postao ovisnik, kao što se to ponekad događa kod alkohola, narkotika, religije ili speleologije. Ni dandanas se nije skinuo. Slika 17 od 15. travnja 1990. na kojoj Goc Jakšić, danas ihtiolog u riječnom akvariju „Aquatika“, frajerski pozira među sigama špilje Gvozdenice s Onom kacigom na glavi, postavlja nam, ili možda samo meni, pitanje: po kojem su se ključu dijelile kacige!? Možda izvlačenjem broja iz šešira? Ili, vjerojatnije, iz kacige? Jedna od fotografski popraćenih akcija iz

tog perioda bila je krajem kolovoza 1990. u već spominjanu Jamu u kamenolomu Mrzlo polje. Pič je preronio na dah nizvodni sifon, a Ona je kacija događaj promatrala s glave Darka Rogića zvanog Rogić (slika 18).

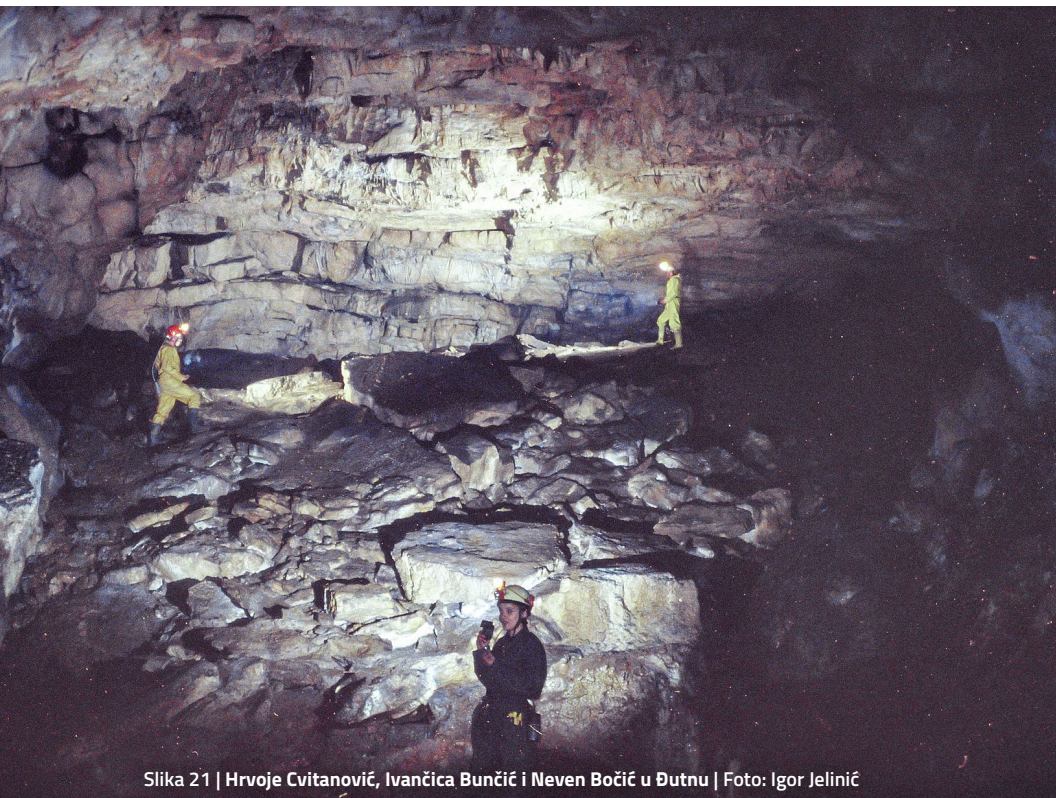
Kako god bilo, to je bio period u kojem su u karlovačkoj speleologiji bile aktivne tri kacige s instaliranim dvostrukim rasvjetama. Moja, moje tadašnje supruge Alenke, koja je sa mnom bila u Italiji, i dakako, Ona kaciga. Godina 1990. bila je moja jedina speleološki jalova godina od 1981. do danas. Ostvarivši kontakt

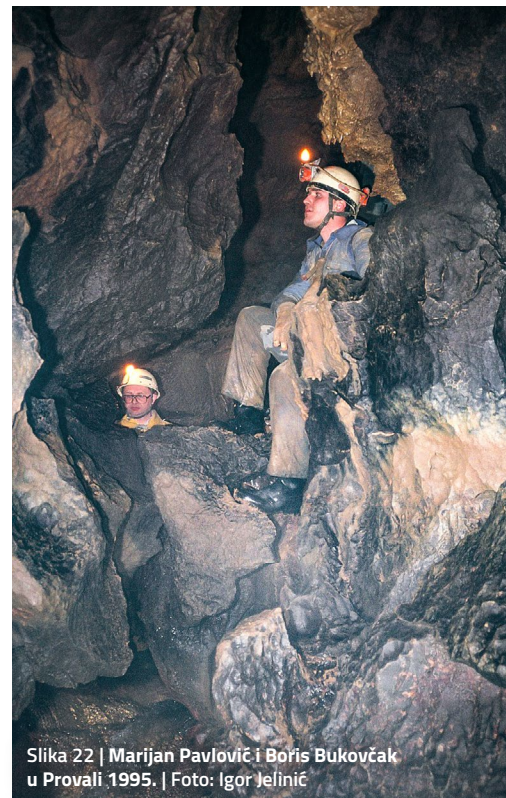
Slika 19 | Speleološka škola '94. u Špilji u Kamenolomu Tounj | Foto: Nikola Ljubojević

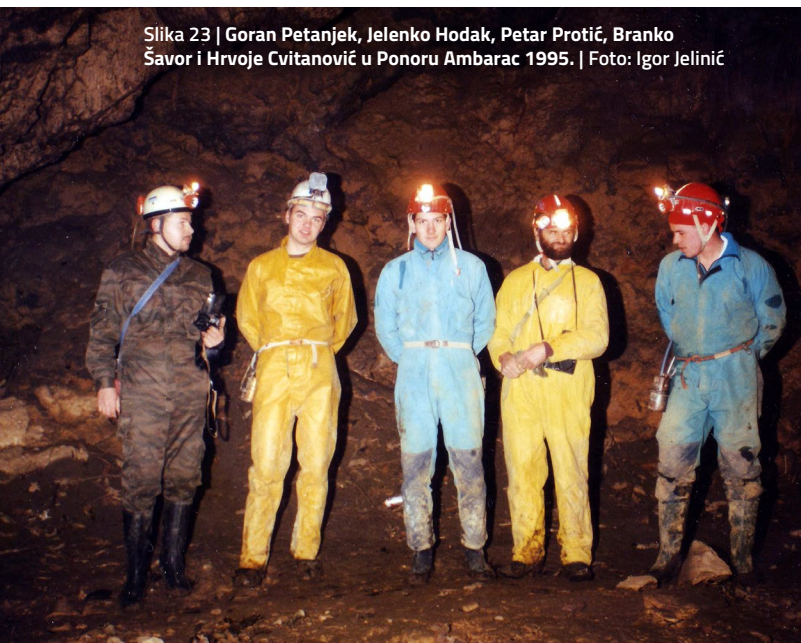
Slika 20 | Robert Dado i Neven Bočić pred sifonom na dnu jame | Foto: Igor Jelinić

Slika 21 | Hrvoje Cvitanović, Ivančica Bunčić i Neven Bočić u Đutnu | Foto: Igor Jelinić

Slika 22 | Marijan Pavlović i Bořis Bukovčák u Provali 1995. | Foto: Igor Jelinić

Slika 23 | Goran Petanjek, Jelenko Hodak, Petar Protić, Branko Šavor i Hrvoje Cvitanović u Ponoru Ambarac 1995. | Foto: Igor Jelinić

Slika 24 | Željko Bačurin u Mandelaji u jesen 1996. | Foto: Hrvoje Cvitanović

s rimskim speleolozima, mi smo 1991. dvije kacige odvucli u dijasporu. Ona je kaciga postala glavna. Pouzdano znam da je bilo ponešto speleoloških aktivnosti u to vrijeme u Karlovcu, a i da su Pić, Cvite i ostali krenuli s nabavkom nove opreme i novih kaciga, ali nemamo puno slikovnih tragova. Možda se tijekom istrage, koja još traje, nešto i pojavilo. Naravno, i rat je učinio svoje.

Kad sam se u rujnu 1993. vratio iz Italije, situacija u karlovačkoj speleologiji je bila znatno bolja no što sam očekivao. Otkrića u Lukinoj jami bila su apsolutna medijska senzacija u tim, još uvijek ratnim, vremenima. I Karlovčani su tu odigrali svoju ulogu, štoviše, Branko Šavor i Neven Bočić su bili prvi Hrvati u jami. U takvom pozitivnom ozračju organizirali smo, po meni, najbolju speleološku školu u karlovačkoj povijesti. Možda sam, kao voditelj škole, pomalo subjektivan, ali tada su već stasali speleolozi napokon imali ulogu instruktora, značajan broj tečajaca se u speleologiji zadržao dugo, a nekolicina do dandanas. Običavao sam u uvodnim, pozdravnim predavanjima na speleološkim školama spominjati da mi, speleolozi, imamo tri motiva za održavanje speleoloških škola. Nama najvažniji motiv je da pokušamo nekoga zadržati u toj aktivnosti da bi nam postao suradnik i kolega. Drugo, cilj nam je svojim sugrađanima predočiti jedan svijet koji im je tako blizu, a tako malo o njemu znaju, a treće, svi se zajedno dobro družimo u prirodi, uz vatricu izvan uobičajenih gradskih navika. Drugi i treći cilj bi redovito bili ostvareni, ali ovom je zgodom i prvi u potpunosti ispunjen. Na slici iz Špilje u Kamenolomu Tounj, Onu kacigu je imao čast nositi osebujni Tihomir Gorščak – Hajlender (slika 19).

Krajem svibnja 1994. dali smo se u nastavak istraživanja PKD 2, špilje pune leda, u kojoj je trebalo preroniti sifon na dah. Na slici s tog istraživanja (20) Ona kaciga je vidljiva na Pićevoj glavi. Očite su tehničke intervencije na strganoj kutiji za baterijski uložak.

U Đutno kraj Zdihova, špilju s jednom od najvećih podzemnih dvorana u široj karlovačkoj okolici, u to smo vrijeme odlazili preko Bosiljeva kroz šumu dok prema karti nismo shvatili da je iz Zdihova neusporedivo bliže. Uz Cviteta*, Pića i mene u akciji nam je pomogla prijateljica Ivančica Hajdinić, danas Bunčić, jednokratna špiljarka. Koristila je Onu kacigu (slika 21).

Krajem veljače 1995. dali smo pljusku geolozima, koji su tvrdili da se na Žumberku nisu mogle oformiti dugačke špilje. S obzirom na to da su eminentni geolozi i hidrogeolozi godinama tvrdili da na sjevernom Velebitu nema dubokih jama, a on je danas lokalitet u svjetskim razmjerima čuven upravo po tome, otkrića na Žumberku su postigla potpuno zatišje u pogledu speleomorfoloških prognoza. Zahvaljujući dugogodišnjim naporima samoborskih speleologa otkrivena je, ili bolje rečeno, provaljeno je u Jamu u Dolcu, uskoro preimenovanu u novi, opisni naziv - Provala. Kako smo tada surađivali sa samoborskim kolegama, pa je i u trenutku prokopavanja (provale) ulaza u špilju bilo sudionika Karlovčana, podijelili smo medijsku „slavu“ s puno zaslužnijim kolegama iz Samobora. Na fotografiji Provale, Boris Bukovčak – Bukva, u speleologiji prisutan od prosinca 1992. (nekim ga je čudom zaobišla predratna Pićeva akcija pretvaranja potencijalnih kvartovskih delikvenata u uspješne špiljare), nosi Onu kacigu (slika 22).

Na fotki br. 22 viri glava Marijana Pavlovića. Marijanček, Mara, Marči, svakako smo ga zvali, ali čini se da je do danas ostao jedino prvobitni nadimak – Marijanček. Čovjek o kojem se nikada nije puno pričalo, koji nije nikada dobio nikakve nagrade za svoju speleološku aktivnost, a bio je, blago rečeno, iznimno važan čimbenik u razvoju karlovačke speleologije. Ja sam mu, doduše, uslugu za uvlačenje u svijet speleologije pokušao uzvratiti otvorivši mu svijet dubokih jama i odvevši ga u proljeće 1987. u Balinku (-285 m), Ponor kod Rašpora (-349 m), Brezno Pri Leški

planini (-536 m) i Ponor na Bunjevcu (-534 m). Netko može reći da to i nije bog zna što, ali meni je uvijek bio san da mi vlastiti učenik otvori nove vidike pa vjerujem da je i Marijanček bio zadovoljan. Nikada nije ni tražio priznanja. Ove, a ni mnogih drugih priča, ne bi bilo bez njega.

U to vrijeme, (u proljeću smo 1995.) Bukva je bio vrlo aktivan i možda bi pomalo Onu kacigu počeo smatrati svojom da se iznebuha nije pojavio Goc Petanjek (sjećate li ga se uopće?), vlasnik kacige koji ju je samo ostavio na korištenje. Zatekao ju je, nakon dvanaestak godina, u dobrom stanju, zamijenjene kutije za bateriju. I Goc si je narednih nekoliko mjeseci stvarno dao truda obnoviti svoja speleološka znanja. Na slici 23 je u Ponoru Ambarac u Oštarijama s Jelenkom Hodakom, Petrom Protićem, Brankom Šavorom i Hrvojem Cvitanovićem. Zapaljiv kakov je već bio, uskoro se za nešto sedmo zapalio i otišao iz speleologije zauvijek. Nije, srećom, bio pohlepan, nije kacigu prodavao nego ju je i dalje ostavio na brižno čuvanje. Možda je vjerovao u mogućnost povratka.

Čuvar One kacige i dalje je bio Bukva, što je, obzirom na njegovu iznimnu aktivnost, bila dobra opcija. Brinuo se o njoj do kraja, povremeno je ustupajući novim špiljarima bez vlastitih kaciga. Jedan od njih je bio Željko Bačurin – Bać, koji je kasnije postao speleolog od formata, a kojeg u Onoj kacigi možemo vidjeti u Mandelaji u jesen 1996. (slika 24).

U svojoj sam potrazi pokušao angažirati mnoge tada aktivne špiljare koji su fotografirali po špiljama. Dinko Novosel me ugodno iznenadio video snimkama sa svoje analogne kamere, koju je tada neštedimice koristio. Film iz Matešičeve špilje pokraj Slunja, koju smo istraživali u veljači 1997. uspješno će razbiti monotoniju priče. Moj kraći članak iz iste akcije je krasio uz nekoliko fotografija i Večernjakovu duplericu, u jednom od posljednjih crno-bijelih izdanja. Ona kaciga je i tada bila na Bukvinoj glavi (sl.25) (youtu.be/

X3XLhYClIZY?t=321)

Ledena jama u Lomskoj dulibi javnosti je prvi puta bila prezentirana u Bančekovom članku u časopisu *Speleolog*, 1977., kada još prolaz kroz ledeni čep nije bio moguć. U ljeti 1993. slovački su ju speleolozi istražili do 435 metara dubine, a daljnja istraživanja su poduzeli karlovački speleolozi. Dana 29. svibnja 1997., nakon noćnih istraživanja oveće grupe članova SOD-a, dok je sunce pržilo na najjače, frajerski, bez znanja vođe istraživanja, u jamu u krivo doba dana silaze Martina Fudurić i Bukva, kojeg je u povratku, dok je visio na užetu, zasipala lavina leda i kamenja, nanijevši mu teške ozljede. Slijedi dramatična, uspješna akcija spašavanja.

Bukva se nakon duže pauze i rehabilitacije vratio speleologiji, ali ne i Ona kaciga kojoj je to bila posljednja akcija. Tako je Bukva ostao njen posljednji poznati korisnik.

U nastojanju da pronađem Onu kacigu raspitivao sam se na sve strane. Marko Kulaš, jedan od sudionika posljednje akcije, mi je rekao da je kaciga bila u njegovim rukama nakon nesreće i da ju je pokušao osposobiti za daljnje korištenje, ali su, na žalost, oštećenja bila nepopravljiva. Nadao sam se da je nekako stigla u „Muzej planinarstva i ekspedicionizma“ no, saznao sam da je sačuvan pojas koji je u trenutku nesreće na sebi imao Bukva, ali ne i kaciga.

Tako se Onoj kacigi gubi svaki trag. U gužvi nastaloj oko nesreće u Ledenoj jami malo tko je o njoj vodio računa. Logična pretpostavka koja nam se nameće je da je završila kratku, ali zanimljivu karijeru, neslavno, u

Slika 25 | Boris Bukovčak, Boris Novosel, Željko Ivasić i Dominik Pavičić u Matešičevoj špilji 1997. | Foto: Igor Jelinić

smeću. Eto, ipak smo je se sjetili uz poštovanje koje joj pripada. I kao što čitatelj može primijetiti, ovo nije samo biografija jednog komada opreme već prilog poznavanju povijesti karlovačke i hrvatske speleologije.

I, ne zaboravite: kaciga glavu čuva! Ona je kaciga u šesnaest godina

postojanja čuvala najmanje petnaest glava, a prvom i posljednjem među korisnicima ju je i sačuvala. Hvala joj na tome!

The story of That helmet

With the help of archive photographs, the story describes events and people of climbing and caving circles in the city of Karlovac during 1980 until 1997, all through a perspective of one helmet. Destiny decided many would use it, which made its story rather interesting. Following the story we remember some forgotten details, people and events, which made this attempt to describe a career of a piece of equipment into a spontaneous contribution to the knowledge of Karlovac and croatian speleology.